

דברי יונה

גליון צ"ג (שנה ה') תש"פ

מבאר תורתו של
מרח הגה"צ

רבי יונה הלוי

פארסט זצ"ל

בעהמח"ס דברי יונה
וראש ישיבת ד'נייטרא

דברי יונה על פרשת דברים-חזון

דיש מחיבין ומזכין, אלא דלא נקטו כסברת המיעוט אלא כסברת הרוב, ומ"ד השלישי ס"ל דכותבין שיצא חייב מדבריהן, והיינו שהוא חייב רק מדבריהן של הבי"ד של עכשיו, אבל עדיין יתכן שיעמוד בי"ד הגדול בחכמה ובמניין ויצטרף אליהם דעת המועטין של עכשיו, ויצא זכאי.

ועכ"פ משמע מכל זה דמה נקטין כדברי הרוב זהו רק בנוגע להפסק דין, אבל בעצם יתכן שנשאר סברת המיעוט. ולפי"ז אף הדיינים שנקטו סברת הרוב יתכן שעדיין יהיה לבבם נוקפם אולי יש מקום לסברת המיעוט. ועובדא ידוע מהגה"צ רבי הילל מקאלאמייא זצ"ל שלפני פטירתו ראו ששפתיו מרחשין, ושמעו שאומר וי לי דעדיין אני מסופק אם הדין כך, ובתוך דבריו נכנס תלמיד אחד שישב על מדין בעיר פלוני, וכיון שראהו האירו פניו, ואמר לו שחזרתי ובדקתי עכשיו במעשי ונוכחתי בד"ת פלונית שהיה לפני שנינו, והנני מסופק דיש מקום לומר שפלוני שהתחייב אז, הוא באמת זכאי, ולכן אבקש ממך שתחזיר לו אותן הממון שיצא מאתנו חייב עליהן.

אמנם בדייני אוה"ע כיון שהוציא הפסק דין כחוקי און שלהם שוב אין הדבר נוגע לו ואינו חושב עוד על זה כלל. וז"ש שאם דן והורג אין בכך כלום, דהכוונה שבהרגשת לבבו אין בכך כלום ואינו מצטער על כך, ואף שבדאי מתחייב בב"ד של מעלה ואזהרתן זו היא מיתתו, אבל בהרגשת לבבו אין בכך כלום, משא"כ בדייני ישראל הדבר נוגע לו בנפשו ותמיד חושב על כך, שאולי היה מקום לסברת המועטין.

והנה שמעתי מאביו של הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל שאמר בשם הערוגות הבושה זצ"ל [ולא ראיתי הדבר נדפס ממנו] על משאורו"ל משרחב ביהמ"ק מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, ואע"פ שכל השערים ננעלו אבל שערי דמעות לא ננעלו, דהנה מצינו בר"י שראה מים שחקו אבנים, דזהו טבע המים שאם הולכין ונוטפין זמן ארוך על אותו מקום ממש, אזי בהמשך הזמן נעשה נקב באותו מקום, אמנם זהו רק כשנוטף ונוקב באותו מקום ממש, אבל אם המים מתפשטין פעם לכאן ופעם לכאן, בודאי שאינו נוקב. והנה כי כן שערי דמעות ביכולתם לשבור המחיצה של ברזל, אמנם זהו רק אם כל הדמעות ששפכו ישראל בכל הדורות היה על ענין אחד להביא הגאולה שלימה, אבל מכיון שהדמעות מתפצלים לכמה ענינים, זה בכה וזה בכה, לכן אין בכוחו לשבור המחיצה של ברזל ודפח"ח.

ואגב יש להזכיר מה שסיפר הגה"צ מקאצק זצ"ל, שאחר פטירתו של הגה"צ מווארקא זצ"ל חיפש אותו בכל ההיכלות ולא מצאו, עד שמצאו בהיכל אחד עומד לבדו אצל ים גדול ונורא, ואמר לו שזהו הים מדמעות ישראל בכל הדורות, ואי אפשר להתנתק ממקום נורא כזה.

והנה לפום ריהטא נראה שזהו מדריגה גדולה מאד שיכוונו כולם רק לגלות

ואומר אליכם בעת ההוא לא אוכל לבדי שאת אתכם ה' אלקיכם הרבה אתכם וגו'. וברש"י כך אמר להם ה' אלקיכם הרבה אתכם הגדיל והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים וכו' אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות, שאם דן והורג וכו' ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום, אני אם חייבתי ממון שלא כדין, נפשות אני נתבע וכו'.

וצ"ב דלכאורה קי"ל בכך נח דאזהרתן זו היא מיתתו, וכיון דנצטוו על הגזל א"כ חייב מיתה כשמטה את דינו וגוזל, וא"כ מה זה דקאמר דאין בכך כלום. ואפ"ל בזה ונקדים קצת שמעתתא, דהנה במשנה [עדות פ"א ו] אמר רבי יהודה אם כן למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטלה, שאם יאמר האדם כך אני מקובל יאמר לו כדברי איש פלוני שמעת ע"כ. והנה יש גירסא למה מזכירין דברי היחיד לבטלן וצ"ב. והנה הגאון מראגאטשאו זצ"ל [ראה גם בית האוצר מערכת ב' ו] מבארים ענין הביטול של דעת המיעוט לדעת הרוב דיש בו כמה אופני הבנה, א' י"ל דמכיון דאחרי רבים להטות, היינו שהמיעוט מוכרח לקבל את דעת הרוב, וא"כ הוי כאילו אין עוד כאן מיעוט כלל. והב' י"ל דהמיעוט אינו מודה אל הרוב, אבל אין אנו מתחשבים עם סברת המועט כיון שהמה מיעוט נגד הרוב, ויש עוד אופן בזה דגם סברת המיעוט הוא סברא, אלא שהתורה צוה אותנו לפסוק כדעת הרוב.

והנפק"מ בזה דמכיון דקי"ל דאין בי"ד יכול לבטל דברי חברו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, א"כ אם יתקבץ אח"כ בי"ד גדול בחכמה ובמנין, הרי אם נאמר כסברא הראשונה דהמיעוט התבטל אל הרוב, והוי כאילו הבי"ד כולו פסק כשיטת הרוב, א"כ צריך שיהיה הבי"ד הגדול בחכמה ובמנין, שיהיה המנין מרובה ממנין כל הבי"ד הקודם, ולא רק ממנין הרוב, ולסברא השני צריך שיהיה הבי"ד השני גדול ממנין המנין הרוב שהיה בב"ד הקודם, כי המיעוט לא התבטל ברוב. ולסברא השלישי הרי גם יכולים לצרף מנין המיעוט של הבי"ד הקודם להוסיף אל המנין של הבי"ד המאוחר, וביחד לבטל את הבי"ד הקודם. ולפי"ז מיושב הגירסא למה מזכירין דברי היחיד לבטלן, דהיינו שאם יעמוד אח"כ בי"ד הגדול בחכמה ובמנין וירצו לבטל הבי"ד הקודם, לכן צריכים לידע אח"כ המנין של דעת המועטנים.

ובזה מיושב המחלוקה [סנהדרין ל.]. דאחר גמר הדין מכתב היכי כתיבי, דמר ס"ל יצא פלוני חייב, ומר ס"ל פלוני ופלוני מחייבין ופלוני מוכה, ומר ס"ל פלוני יצא חייב או זכאי מדבריהן. וזה תלוי ג"כ בסברות הנ"ל דמ"ד הראשון ס"ל כסברא הראשונה דהמיעוט בטל להרוב וכאילו כולם נקטו דעת הרוב, ולכן יכולים לכתוב פלוני יצא חייב דשוב אין כאן עוד מזכין, ומ"ד השני ס"ל

שכינה ולא לשום דאגה וטירדה אחרת, ואכן יש אנשים גדולים שהבינו שהכל הוא צער גלות השכינה, ומסופר שהב"ח זצ"ל כאשר גמר לסדר ספרו לא היה לו כלל מוצא כסף להדפיס, והתאונן מאד על כך, ותוך כדי כך התבונן בעצמו שכל צערו הוא למען כבוד שמו ית' דהלא כל כוונתו שעי"ז יבנו דברי התורה"ק ביותר, וא"כ מותר לו להצטער על מיעוט כבוד שמו ית' שיהיה ע"י שאין לו המעות להדפיס הספר, והתפלל להשי"ת מעומק לבבו הטחור שיתגדל ויתקדש שמוה רבא בהדפסת ספרו, ואכן למחרתו הגיע אליו מדפיס אחד ולקח על עצמו להדפיס הספר על חשבונו.

אמנם באמת אם חיים בקצת התבוננות הרי כל דאגה שיש לו לאדם נובע מצער השכינה וגלות השכינה, דאם היה זוכה להרגיש טוב טעם בתורתו ובתפלתו היה זה משכיח ממנו כל דאגה וטירדה גשמיות, ומה שיש לו דאגה הוא כי לצד גלות השכינה וההסתרה הנוראה אין ביכולתו להתענג על ה' ולכן מתעוררים דאגותיו, וא"כ נמצא שכל דאגות האדם נובע מצער גלות השכינה.

ובעו"ה כפי המצב יש לומר גם באופן אחר דהדאגות של עכשיו תלויים בגלות השכינה, כי מודאגים בענינים גשמיים של אכילה ושתיה, וזה בעצמו גלות השכינה שיהיה לאיש יהודי דאגות כאלו. ואם יש כהיום הרחבה גדולה בעז"ת בגשמיות וברוחניות וספרים רבים ונכבדים, ועכ"ז אינם מתייגעים על התורה"ק, הרי זהו גלות השכינה. ואם אחד אינו מרגיש עצמו בכי טוב ביסורים על האיצטמוכא, ותיכף רץ למצוא תרופה אצל הרופא, ואינו מתבונן שאולי זה נובע בשביל שלא בירך ברכות הנהנין כהוגן, וזהו ענין של גלות השכינה, והלא אמרו"ל [ב"ב קטז.] מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם וכו' והענין שהחכם יורהו דרך הישרה מהו יכול להיות דין גרמא בנוקין בעניני הרוחניים שעי"ז בא עליו החולי ל"ע.

ובפרט עכשיו בימי בין המצרים צריכים להתעורר ללימוד התורה"ק ולתפילה בכוונה למיפרק שכינתא מגו גלותא, וכל יגיעה קטנה בתורה"ק, או לעמוד באשמורת הבוקר ללמוד ולהתפלל, הרי כל זה משתלם לו אח"כ במרובה מדת תשלומי כפל, והלא יש לנו לזכור תמיד כי אנו תלויים רק בחסדי השי"ת, וא"כ צריכים להשתדל שנוכל להיות ראויים לקבל חסדיו.

ושמעת פעם מהגה"צ מנאוואמינסק זצ"ל כמדומה בשם המגלה עמוקות זצ"ל, להנהגה אמרו"ל [חולין ס:] אמרה ירח לפני הקב"ה אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, אמר לה צאי והמעטי עצמך, אמרה לו וכי בשביל שאמרתי לפניך דבר הגון אמצעי את עצמי וכו' אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמייעטת את הירח ע"כ. וביאר דלכאורה טענת הלבנה היתה דאף שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, אמנם בשביל זה אין צריכים להמעט את הלבנה אלא יכולים להגדיל אותה או להגדיל את החמה, אלא הכוונה שהלבנה לא ידעה שאין לה כלום משל עצמה וכל אורה הוא רק מהחמה, ונדמה לה שיש לה אור מעצמה, וא"כ המה בבחינת שני מלכים. וע"ז אמר לה השי"ת לך שיתלך קצת מכנגד החמה, ואז תראה שתמעטי עצמך, שיתמעט אורך כיון שכל האורה הוא רק מהחמה, וע"ז היתה טענת הלבנה שעדיין אפשר ליתן לו אור עצמי, והשיב לו השי"ת הביאו עלי כפרה וכו' ומה מוכח שישראל המה בבחינת הלבנה, וא"כ מיושב דלכך ברא השי"ת הלבנה באופן שמקבל האורה מהחמה כדי שידעו ישראל שגם המה אין להם כלום משל עצמם, והכל מה שיש להם מקבלים מהשפעת השי"ת, ואם ח"ו מתרחקים מהשי"ת אי מתרחקים מההשפעה ח"ו.

והנה בימים הללו של ימי בין המצרים צריכים להשתתף בצער שכינתא בגלותא, ואופן ההשתתפות הוא בתיקון המעשים בכל הענינים, ולקבל על להבא לשפר כל דרכיו והנהגותיו, וידוע מה שכתב המאירי דלכן מחללין שבת אפילו על חיי שעה, כי לפעמים יתכן שברגע אחד יתקן אדם כל מה שעוית במשך ימי חייו, וע"י ההרהור תשובה אמיתי בחורטה על מעשיו, הרי בשעה קטנה כזו הוא פועל לטובה יותר ממה שפעל ועשה במשך כל ימיו ושנותיו ובה נזכה לראות בבנינה בב"א.

בפרשת השבוע ה' אלקיכם הרבה אתכם. ופירש"י הגדיל אתכם, שגדלה מעלת ישראל על אומות העולם וכו' עיי"ש.

ונדבר מענין מעלת יגיעת התורה על יגיעת אוה"ע, אומרים בתפלה אחר הלימוד אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, ולכאורה צ"ב איזה גוי אינו מקבל שכר על עמלו, הרי הוא עמל כדי להרויח כסף, נמצא שהרי הוא מקבל שכר על העמל, שעל ידי הכסף יכול להגיע לכל התאוות שיש לו.

אלא החילוק בין יהודי לגוי הוא, שהיהודי מקבל שכר על עצם העמל, והגוי מקבל שכר רק על התוצאה, הוא יכול לעמול על אלף דברים, והשכר אינו על העמל, רק על מה שנשא פרי, על התוצאה הוא מקבל שכר, אבל אצל יהודי אינו כן, אלא על העמל עצמו מקבל שכר, בלי להגיע לכלום, גם אם כן הגיע וגם אם לא הגיע, לעולם הוא מקבל שכר על עמלו אשר עמל, ובאמת יגיעת התורה זה ענין אחר, אדם שמתייגע המה שלו מבין יותר, הוא רוצה להתייגע לה', הוא מתייגע כי הוא יהודי ורוצה לעשות את מה שיהודי צריך לעשות, וזהו החילוק בין ב' מיני העמל.

על הפסוק (ויקרא כו ג) אם בחוקותי תלכו. פירש"י שתהיו עמלים בתורה. והאור החיים הק' מביא על זה מ"ב פשטים, ובראשון מביא שם פירש"י הנ"ל וכתב על זה וז"ל וטעם שקרא הכתוב עמל התורה חוקה לצד שיש בה מצוה אפילו ללמוד דברים שלמדם פעמים וג' והם ידועים אצלו כי חפץ ה' בעסק התורה עייש על כל פנים רואים מזה, שעמל התורה הוא דבר בעצם, ולא רק התוצאה של העמל, אלא העמל עצמו, הוא הדבר שעליו מקבלים שכר, והוא בין הדברים החשובים ביותר ביהדות, ולכן אומרת התורה כל השכר על זה אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה.

מצינו (בבא קמא קז:) הלכה מחודשת, שאדם התובע את חבירו וחבירו כופר, אזי אם הוא מודה במקצת הטענה, הוא מתחייב שבועה כדי להפטר מלשלם כל התביעה, ואם אינו נשבע הוא משלם הכל, ואם הנתבע כופר הכל, אינו צריך לשלם כלום והוא פטור גם משבועה, ולכאורה צריך ביאור, הכופר הכל שיתכן שהוא רמאי, הוא אינו מגלה בכלל שיש בו איזה מדה של אמת, שהרי אינו מודה בשום חלק מהטענה, ובכל זאת מאמינים לו בלא שום שבועה, הוא אינו צריך לשלם כלום, ואילו המודה במקצת שרואים בו שהוא אינו רמאי לגמרי, שהרי הוא מודה במקצת הטענה אע"פ שהיה יכול לכפור הכל, ודוקא אותו כופים שישלם, אלא אם כן נשבע על המקצת שהוא כופר, ולכאורה מסבירא הוא להיפוך, שהכופר הכל הוא רמאי, וצריך להטיל עליו את כל החומרות ולחייבו שבועה, ואילו המודה במקצת יש להאמינו ולא לחייבו שבועה, ולהסתפק במקצת שהודה.

אלא יש לומר איזה רעיון בדרך מוסר, הכופר הכל לצד שמה הוא משקר, הוא לגמרי תועה בדרכו והוא ממש גולן, אותו התורה אינו רוצה לעזור אפילו, התורה אומרת להאמין לו, ואין נותנים לו תקנה של תשובה, אבל המודה במקצת הוא עוד יהודי שיש להאמין, כל החוקות שייך אצלו, רק שחוששים שהיצר הרע יש לו קצת שליטה עליו, ולכן הוא כופר את החצי השני, ולכן אומרת התורה אני אעזור לו, אחייבו שבועה כדי שלא יגזול כלום ויודה גם על החצי שהוא כופר.

המציאות מבחינת התורה אינו תמיד כמו המציאות מבחינת בני אדם, כמו שרואים מן ההלכה הנ"ל, וכן עוד כמה הלכות מחודשות דיני ממונות בפרט וכן בשאר דברים, שלפי הסברא זה היה צריך להיות אחרת, והתורה קובעת שאי אפשר להוציא ממון באופן כזה דיני אדם, אמנם מדיני שמים יש ענין להחזיר, אבל דיני אדם זה שאני אע"פ שהסברא הפשוטה היתה אומרת אחרת, אדם אינו בעל הבית על חלק המצוה שיש עליו, הקב"ה שמוהו עליו, התורה קובעת שזה מותר וזה אסור, הדרך איך אדם יכול להגיע לכלום, הוא כשמוסתכל על הדבר במבט של תורה, והמבט התורה צריך להיות שאני רוצה להתייגע למען הקב"ה, אם הוא רוצה לישן והוא תאב מאד לשינה, והוא אומר עכשיו לא אלך לישן, כי אני רוצה להתאמץ וללמוד תורת ה', או שהוא תאב לדבר איזה דיבור אסור, והוא בולם את פיו ואינו מדבר, כי הוא רוצה עם החשק הזה להתפלל ולעשות מצוה, אפשר לחשוב שזה אינו כלום, אבל ביהדות זה מה שקובע, אם אתה מתייגע אע"פ שאינך תאב לכך, אבל אתה מתאמץ, העמל בתורה הזה, זה מה שעושה את היהודי, ומה נשאר לו כלום ולא מכל הדברים האחרים.

יש לך אדם שמתייגע בתורה ואינו קוצר הרבה פירות כי כשרונותיו חלשים, ואדם אחר יש לו מה וזכרון טוב שהוא מבין מהר ואינו שוכח, ולכאורה נדמה לו שהוא יהודי טוב, והוא מתכוון היטב לבחינה וידוע היטב, אבל כל זה הוא דברים חיצוניים, אולי הוא מרמה את עצמו לחשוב שהוא יהודי טוב, איני חושב שאפשר לרמות את עצמו לגמרי, אבל קצת אפשר לרמות עצמו, ובאמת לרמות עצמו, זה בעצם עונש להאדם, זה חלק מהעונש, זה הדבר החמור ביותר שיכול להיות לאדם, אם לא יגש אל הלימוד באופן שצריך, ומדמה בעצמו שכך צריך להיות, זה הוא הדבר החמור ביותר שיש.

עכ"פ היגיעה ביהדות הוא אחד היסודות, זה אינו איזה פרט צדדי, אלא זה חלק מעיקרי העבודה, וכל ילד צעיר צריך לגדול בזה, שידע שצריך להתייגע, ואף שאין זה קל, אבל כמה שנעשים יותר מבוגר צריך להתרגל יותר בכך, ולאחוב את היגיעה, ומי שעמל בתורה ועבודת ה', עוזר לו הקב"ה שירגיש

מתיקות בזה, זה מתוק לקום מוקדם בבוקר למרות שזה קשה, צריך לאהוב את היגיעה בעבודת ה', ומי שאינו במדרגה זו א"כ צריך לדאוג על מצבו, וכמו שנפסק בשו"ע (או"ח סי' א' ס"ג) שראוי לכל ירא שמים להיות מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, ופירש החידושי הרי"ם זצ"ל מדוע רק לירא שמים ראוי כן, וכי אם אינו ירא שמים אין צריך להיות מיצר ודואג על החורבן, רק שאם הוא אינו ירא שמים, צריך לדאוג ולהיות מיצר על החורבן של עצמו על זה שאינו יר"ש, זה צריך לכאוב לו הרבה יותר, אדם כזה הוא עוד אינו שווה להבין מה שחסר לו בזה שאין לנו בית המקדש.

זה הוא היסוד שבו הכל מונח, סוף כל סוף כל אחד יש לו את הזכות, נתנו לו הזדמנות משמים, שיכולים לקנות מאות דפים גמרא, והקב"ה נתן לו הכל כדי שיעבוד אותו עם כל הלב ועם כל הכח, ועל זה ישלמו לו בזה ובבא, ולהיפוך אם הוא אינו צריך להתאמץ כי הדבר עולה לו בקלות, הוא כבר בטבע מתמיד גדול בלא מאמץ, זהו שיבוש, כי צריך כל אחד להתייגע לפי ערכו, והוא דבר שיש רק אצל ישראל ולא אצל באוה"ע, אם רוצים לעמוד בתורה, היגיעה העמל עצמו כל מה שקשה בדרך, זה הוא חלק מעבודת השם, ועל זה מקבלים שכר, אבל אם הוא חושב שהוא רוצה להקל על עצמו, ועל ידי שיצא מפיו דבר שקר יהיה לו יותר קל, או על ידי דבר של חילול השם וכדומה, זה אינו שייך, אי אפשר להרויח מזה.

כל מי שהוא מעובדי ה' צריך לעמוד, שיקח מן הגשמיות מן האוכל ויקריבו למענו ית"ש, וכי ה' יתן לו שיפסיד מזה, בודאי שלא, וכי יתנו לו מן השמים נסיונות שלא יוכל בהם, זה אינו מסתבר, אלו שמקיימים כפשוטו את המושג (אבות פ"ו מ"ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. מי שזוכה ללמוד תורה מתוך דחקות, הרי נדמה לאדם מוגשם שזה עונש, אבל באמת זה שטות גדול, וכמו שהמושג בעצמה אומרת אחר כך, אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב, קודם כל אתה מאושר בעולם הזה, בזה שאתה מוותר על הגשמיות שלך, הרי כל הגדולים בישראל, אותם שיכו שעד היום עוד לומדים את תורתם שהם חידשו, כולם למדו מתוך דחקות, ואם היה להם הרחבה ולא הצטרכו להתייגע, אזי חיפשו בעצמם את הדחקות באופן אחר, כי לא רצו ללמוד כך, כי בלי יגיעה אי אפשר להצליח בתורה.

מסופר שהיה רב עני אחד באיזה עיר שישב ועסק בתורה מתוך יגיעה, כשמצא פעם את הרש"ש שחח עמו בלימוד, ואמר להרש"ש איזה הערה במסכת חולין, הרש"ש מאד נתפעל מן ההערה הזו, אבל זה כאב לו מאד למה הוא לא חשב על זה בעצמו, ואמר לו הרש"ש אני כבר למדתי הגמרא הזו יותר ממאה פעמים, ובכל זאת לא עלה בדעתי הערה זו, ודוקא אתה נפל זאת בדעתך, אמר לו היהודי הזה, במחילת כ"ת אגיד לך את ההבדל ביני לבינך, אמר לו אתה לומד תורה מתוך עושר, שהרי כידוע הרש"ש היתה לו עשירות, ואני לומד תורה מתוך עוני, והקב"ה נתן מפעם לפעם מתנה למי שהוא עני כי התייגעתי, והקב"ה נתן לי מתנה שמצאתי.

ואל תחשבו שהרש"ש לא התייגע בתורה, הוא בודאי חיפש ומצא את היגיעות שלו, אחרת לא היה מגיע למדרגות כאלו בתורה, אבל הכוונה היא שהיה חסר לו איזה חלק של יגיעה שלהרב ההוא כן היה, ולכן הוא זכה להארה מסוימת בתורה שלא זכה לה הרש"ש, לכן צריכים להתבונן וכי אפשר לומר שאין לומדים, הרי בודאי יושבים ולומדים, יש הרבה שלומדים בהתמדה, אבל בכל זאת אין רואים את חלק זה של הצלחה שהיה צריך להיות, וחושבני שהסיבה לזה היא, כי בחור בשנותיו בישיבה חסר ממנו הרצון והחשק או ההוה אמינא שיכול לגדול תלמיד חכם גדול, וממילא אינו מתאמץ ביותר, וחסר ממנו עמל התורה הראוי.

אבל זה ברור שלחפש במה אפשר להקל על עצמו לא בזה קונים חלק בתורה, אני מרגיש שהבחורים בימינו צריכים חיזוק בענין הזה, אם אפשר לבחור לבוא בטענה אל הישיבה, שאין לו את כל הדברים שהוא מרגיש שהוא צריך כדי להקל עליו, חסר מיגיעת התורה שלו, אמנם אני כאחד שנושא בעול של הישיבה, אצלי הוא כן, אני צריך לחשוב מה אני יכול לעשות יותר קל לבחור כדי שיוכל לעמוד בנסיון, ואין לומר שהבחור כבר יתייגע על התורה, אבל בחור כשלעצמו הוא צריך להרגיש שבזה הוא קונה תוה"ק, בזה שחסר לו דברים ולא להיפוך, בכל דבר של יגיעה שהוא עושה זה עוזר לו להגיע להמטרה יותר.

וכמוכן שכל אחד שיושב ולומד תורה ומתייגע למען ה' ובאמת עמל בתורה, התורה לא ישאר לו חייב, התורה יתעמל ויתייגע בשבילו, ושכרו מרובה מאד בזה ובבא, הוא לא יפסיד שום דבר לא מחיי העוה"ז ולא מחיי העוה"ב, כי יגיעת התורה הוא היסוד של כל עבודת ה' של האדם בעולם, אני יודע

שהצ"ח ר' בודאי לא יתן לכם לעשות כך, הוא אינו רוצה שתודו בכך ותעבדו על זה, ולכן הוא מגביר עליכם את כח העצלות, היגיעה והיסורים של האדם בעולם הזה אינו ענין של חסרון, אלא חלק מהמעלה שלו, הם שייכים לטוהר הנפש והזכיה שלו, ולכן בזמן שבית המקדש היה קיים אם אדם היה חוטא היה מקבל על זה עונש בעולם הזה, אם זה עונש מיתה או עונש מלקות, כי האנשים היו די מזוככים להבין שמגיע להם עונש כדי להטהר ולהתקדש מחטאתם.

אדם שהיה מקבל מלקות מחמת שעבר על לאו מן התורה, היו אומדים אותו כמה הוא יכול לסבול, וכך הוא קיבל, זה היה יסורים שהיו כמעט בגדר סכנה, מכה אחת נוספת היתה יכול להרוג אותו על המקום, וגם אחרי כל האימוד של בית דין עדיין היה אפשר למות מזה, כך זה היה בזמן שהיו דנים דיני נפשות, אבל כהיום שאנו במדרגה ירודה כל כך, הלא לכאורה אנו הרבה יותר חלשים מהם בתורה ובמצוות, ובכל זאת אין דנים היום דיני נפשות, ואין מקבלים מלקות אם עוברים על איסור מאיסורי התורה, ומדוע הוא כן, רק כי היום האדם אינו ראוי לזה להטהר על ידי מלקות.

אבל גם בזמן הזה כשבאים עליו יסורים מן השמים, היסורים האלו עוזרים לו ומכפרים על עוונותיו, אבל היום רואים שאפשר לעבור ח"ו על לאו דאורייתא, ובעוד שבוע אחר כך כשמגיע לו איזה צרה, יש לו עוד טענה למה זה ככה, הוא שוכח מזה שעשה ואינו מבין על מה הוא נענש, הוא נענש כי הוא בעל עבירה ורוצים למרק את עוונותיו, אמנם הוא שכח אבל למעלה בשמים לא שכחו, ונותנים לו יסורים כדי שהתורה תוכל להכנס בו, אבל הוא אינו מרגיש בכלל שמעשיו רעים, ואינו מבין למה יסורים באים עליו.

אני רוצה לעורר שוב על הענין של לחוס על ממון הישיבה, הרי אתם כמעט כולם אין לכם השגה, באיזה מסירות נפש מקבצים את המעות הנצרכים להישיבה, אני רוצה שיהיה לבחור שפע כל טוב, אבל אני תמיד גם מפקד שזה יכול ללמוד את הבחור ההיפוך מתורה מתוך הדחק, ואני רוצה שתבינו שדוחק הפרנסה הוא גדול ואתם צריכים לעזור להישיבה, הרי כל כך הרבה ממון הקדש הולך לריק, בחור שאינו מרגיש את זה חסר לו חלק חשוב ביהדות, להחשיב דבר שבקדושה, גם אם הוא לומד בישיבה, חלק בגלל שהוא חייב ללמוד, ואפילו חלק בגלל שרוצה ללמוד, אבל לא די בכך, שהרי בישיבה הוא צריך גם לגדול להיות יהודי לכל חייו, והדברים האלה נעשים טבע שני ומושרשים באדם, שאינו נוהג בדיני ממונות ובטהרת המעשים וכדומה, ואחר כך זה נשאר לכל חייו.

בחור צריך לדרוש מעצמו להיות עובד ה', ואין הכוונה להיות צדיק הדור, אלא שאם הוא מתפלל בכוונה ולומד בהתמדה, ונוהג בלשונו ובמעשיו שיהיו שלמים ומתוקנים, אזי הוא עובד ה', וההיפוך בהיפוך, ולפעמים בחור שהולך לו טוב בלימוד, והוא אינו עובד ה' בשאר מעשיו, עוד נדמה לו שהוא בחור טוב יותר מחבירו, סוף כל סוף אף אחד כאן עוד לא הגיע לגיל שמונים, ובספרי מוסר וספרי יראה שהם אין מדברים מלה אחת של שקר, הם אומרים שמענישים על כל הדברים האלו, ואתם עוד אנשים צעירים, אבל בעוד כ-מ' שנה תבינו שחייבים להתייגע לה', ואחרת אין לזה ערך, בחור יכול להגיד לעצמו הרי אני לומד די טוב, מה יש לכם נגדי, הוא מרגיש שהוא עושה את המוטל עליו, אבל ככה אי אפשר לקנות דברי תורה, הגם שעכשיו הוא עוד לומד תורה, אבל זה לא יחזיק הרבה זמן, כמה זמן יתן לו הבעל דבר ללמוד, הרי יקח גם את זה ממנו, בחור כזה היה צריך להיות דואג ומיצר ולבכות על החורבן של עצמו, מדוע אין הולך לי, הרי אני כבר כל כך מבוגר, ולא קניתי עוד הקנינים הנחוצים האלו בעבודת ה'.

כדאי הוא הקב"ה שנאמץ לו שהקצת הזה שמכניסים עכשיו, ישתלם לנו בכפלי כפליים, כל בחור יקח על עצמו אחריות, מגיע עכשיו יום ערש"ק יום א' תשעה באב, יש בישיבה המון זמנים כאלו שאי אפשר לנו לשמור עליכם, אבל אצל הקב"ה לא יאבד אפילו רגע אחד של כל הזמנים, ויתבעו ממנו כל הזמנים, כל זמן קטן יתבעו, יתבעו ממנו האם התייגעת בשבילי, או שכשלא היה עליך עול הישיבה, נשכבת לישון במטה כמה שעות באמצע היום, וממילא זה גרם שלא תוכל לישון בלילה, וממילא קמת מאוחר לתפלה.

תזכרו שלהקב"ה אי אפשר לתרץ את מה שמתרצים לבשר ודם, אי אפשר לרמות אותו, עליכם לקבל על עצמכם להתייגע בתורה, אם יש בחינה או אם אין בחינה, אם יש חברותא או אם אין חברותא, אם החברותא אינו טוב או אם חצי טוב, אני מתייגע בתורה ואני לומד בבית המדרש בהתמדה, והקב"ה כבר יעשה את שלו, וכן שאר הענינים שדיברנו, בכללות המדות ויר"ש, הדרך ארץ לבית המדרש, והענינים של זהירות בבין אדם לחבירו, שצריך הרבה

מאד ליהרר בעניני בין אדם לחבירו, אבל אין נזהרים, וגם זה נובע מכך שאין מתייגעים להיות עובד ה' באמת, וחושבים שאם לומדים קצת תורה די בזה, לכן אני מבקש מכם שתזכרו את הדברים האלו ותתחזקו בזה ויהי ה' עמכם.

ואומר אליכם בעת ההוא לא אוכל לבדי שאת אתכם, ה' אלקיכם הרבה אתכם וגו' וברש"י כך אמר להם, ה' אלקיכם הרבה אתכם הגדיל והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים וכו' אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות, שאם דן והורג וכו' ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום, אני אם חייבתי ממון שלא כדין, נפשות אני נתבע וכו'.

וצ"ב דלכאורה קי"ל בבן נח דאהזרתו זו היא מיתתו, וכיון דנצטוו על הגזל א"כ חייב מיתה כשמטה את דינו וגוזל, וא"כ מה זה דקאמר דאין בכך כלום. ובכלי חמדה רוצה ליישב דאייירי בשוגג, דבזה אין דייני אוה"ע חייבים כלום עיי"ש שהאר"ק בזה.

והנה מה שאמר משרע"ה נפשות אני נתבע וכו' אפ"ל בדרך רמז עפי"מ ששמעתי פעם מוה"צ מהר"מ שפירא מלובלין זצ"ל שאמר לפרש הפסוק [במדבר יא יב] האנני הריתי את העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאלו בחקך כאשר ישא האומן את היונק וגו' מאין לי בשר וגו' דלכאורה צ"ב דאם אין לו בשר ליתן, הרי אפילו אם ילד אותם הלא אין לו ליתן להם. אמנם הכוונה דאי איירי בבן היוצא מחלציו אז אין מסתפקים בהתשובה שאין לי אלא משתדלים בכל אופן להמציא ולתת. אמנם טענת משרע"ה היא, כי תאמר אלי שאלו בחקך כאשר ישא האומן את היונק וגו' דהנה חז"ל מפרשים דאומן היינו פדגוג שהוא מורה ומלמד ומחנך, שאינו מתפקידו לעמוד ולשרת את התינוק אלא ללמוד חכמה ותבונה עם המבוגר. וטענת משרע"ה היה שהוא היה הסרסור בין ישראל לאביהם שבשמים לתת להם התוה"ק, אבל אינו מוטל עליו צרכיהם הגשמיים, וכשהמה מטיילים עליו צרכים אלו הרי זה דומה כמו שנותנים לאותו אומן פדגוג שהוא ישא את היונק וידאג דאגת התינוק שאין זה כלל מתפקידו עכ"תו"ד. ובה מובן הכוונה נפשות אני נתבע, דעיקר תפקידו של משרע"ה היה בעניני הנפשות והבן.

ובאמת שכל עיקר תכלית ישראל בעוה"ז שיעסקו בתוה"ק, וכל הענינים הגשמיים הוא כדי להגיע לתכלית זה, וכן כל חלק הגשמי של בריאת העולם הוא לתכלית ישראל שיעסקו בתוה"ק, וכמו שכתוב רש"י ז"ל בהתחלת התורה, בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית ובשביל ישראל שנקרא ראשית, וזהו ההתחלה שכתב לכל התורה כולה, שאם אין יודעים היסוד זה שכל העולם הוא רק בשביל ישראל ובשביל התורה, אזי חסר עיקר היסוד של לימוד התוה"ק. וידוע ביאורו של החפץ חיים זצ"ל על משאמר"ל [מנחות צט:]: שאל בן דמה וכו' כגון אני שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יוגינת, קרא עליו המקרא הזה לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יוגינת, דהכוונה שהשי"ת ברא יומם ולילה בתכלית ללמוד ולקיים התוה"ק, ולא לשם ענין אחר, ואם רצונך ללמוד חכמת יוגינת הרי מוכרח אתה למצוא זמן שאינו מן היום ומן הלילה, כי היום והלילה נבראו רק לצורך זה, ואין לך רשות להשתמש בהם לשום צורך אחר עכ"תו"ד. אמנם בעוה"ז נראה שיש עדיין מקום לשאר ענינים, אבל לעתיד לבא יתברר לכל שכל תכלית הבריאה הוא לשם התוה"ק ולא זולת, וכמו שכתב בשלטי הגבורים [שילחי מו"ק] דגם לעת"ל יהיה מיתה, אלא בזה"ז יש כאלו שתולים המיתה במקרי הזמן, אבל אז ידעו ויבינו הכל, שרק החטא ממית, וכל עניני וסדרי העולם הכל תלוי בעניני התוה"ק ולא זולת.

והנה ידוע מוש"כ הערבי נחל בביאור אמרם ז"ל [תמורה טז] מיד תשש כוחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות בימי אבלו של משה ועמדו כל ישראל להרגו אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה וכו' דהכוונה שע"י המלחמה שכבשו א"י, הרי קדושת א"י מקושר עם התורה וע"י כיבוש הארץ יכלו לזכור ההלכות, וכמשא"ל [שם] שהחזיר עתניאל בן קנז בפלפולו עיי"ש בארוכה, ועפ"כ דכל עניני העוה"ז של קדושה מקושרים עם התורה.

והנה יש מצות התורה שהמה פרטי התורה, אבל כלליות הענין הוא האמונה בה' ובתוה"ק, ושיהיה כל השקפת מהלך החיים עפ"י תורה, אמנם אם מסתובבים בהשקפות מעוקמות המעקמים את שכל הישר זהו סתירה מוחלטת לחיי התורה. והנה ישנם כאלו שמבלים ימיהם בתקופה זו בענין אם

רשאים למסור שטחים מא"י לערבים עפ"י תורה וכאילו שם אצל האוה"ע ידונו על זה בכבוד ראש, שלדעת המחבר בסימן פלוני מותר, והנתיבות והקצות בסימן אלמוני מחולקים על זה שאין זה אלא טפשות ורעות רוח. ובאמת בכל מקום אנו נמצאים בגלות, ובדאי ישיש לדון על מקומות בגלות היכן שבטוחים ביותר מצד שנאת הגוים השכנים, וזהו בכלל חיוב התורה של שמירת הגוף, אבל זולת פרט זה הרי כל השקלא וטריא בנושא זו הוא הבל הכלים, ומאד כואב הלב לראות שמבלים זמן לעסוק בענינים אלו, וזה מעקם כל השקפת התורה אבל ענין זה אינו נוגע לנו כלל ועיקר.

אמנם יש ענין אחר הנוגע במהלך החיים הכללי עפ"י תורה, שזה נוגע לנו מאד, שיהיה פרטי התנהגותו של האדם בכל מהלך חייו מבוססים על דרכי התורה, ולא רק שיעסקו בלימוד התורה, אלא שכל מהלך חייו יהיה עפ"י התוה"ק. והנה אמר"ל [ע"ז ב]. לעת"ל יבא הקב"ה וספר תורה בחיקו לדון את העולם וכו' והנה דין זה יהיה עליו עם בני ישראל, כי עם האוה"ע לא יהיה לו עסק כשהספר תורה בחיקו, אלא הכוונה על בני ישראל לברר אתנו אם היה מהלך חייו עפ"י תורה. כי בודאי שגם אנו מבינים שאי אפשר לילך בגלוי ראש ולהיות שומר תורה ומצוות המתנהג בדרכי החסידות, אבל לא יהיה לנו לפלא אם מי שנקרא הולך בדרכי התורה והחסידות, לא יתבייש להגיד שקר בפומבי ובין רגע להתפלל וללמוד ולומר קר"ש, ובאמת הלא זהו סתירה מוחלטת לדרכי התורה, וזאת אומרת שההשקפה של תורה מעוקם ומסורס אצלינו.

וכן הוא הענין באזהרה של הסתכלות אסורות ח"ו, דאם אין נזהרין בזה, הלא מה לו ולתורתו שמעיין בהתוספות ורועה להבין בצורתא דשמעתתא, אם אינו מתאים דרכי חייו אל התוה"ק, וכן הוא בחטא הלשון ובכל ענין. ואל יעלה על לב האדם שעוד יבא היום וישתדל לתקן מעשיו, כי כבר אמר קין [בראשית ד יג] גדול עוני מנשוא, והיינו שכל כמה שיהיה העון אצלי ולא אתקנו, הרי העון מתגדל מיום אל יום, וגדול עוני מנשוא.

והנה קשה לי לומר תוכחה, אבל הדבר מוכרח ומוטל עלי, ויש לכם להתעורר ולהתחזק בענינים אלו, שלא לילך שולל אחרי ההשקפה העקומה של העולם שיש מציאות להתנהג בהפקירות בדרכי התורה של הסתכלות אסורים ודיבורים אסורים וכו' ועכ"ז להיות עוסק בתורה, ושיהיה נדמה לו שהוא מתנהג עפ"י התורה והחסידות. כי אם אין משימים רסן על המידות והנהגה אזי אי אפשר שיהיה לו חלק בתוה"ק.

דכירנא כשנסעתי פעם ללובלין ועל הרכבת היה שם גם נער עילוי מצויין שנסע ג"כ ללובלין אבל לא הכיר עדיין את הרב מלובלין זצ"ל, ובאמצע הדרך עלה על הרכבת גם הרב מלובלין זצ"ל, ובקיש מאותו צעיר לימים שישב אצל החלון, שיתן לו את מקומו, והצעיר שלא הכירו סירב לדבר. וכאשר הגיעו לתחנה וכולם נגשו להרב זצ"ל ליתן לו שלום עליכם, ואותו צעיר ראה שסירב לבקשתו של הרב זצ"ל ניגש אליו לבקש סליחתו שלא ידע שהוא הרב מלובלין, ואמר לו הרי אף אם לא הייתי הרב מלובלין אבל עכ"פ הנני זקן ממך. ואח"כ דברו ביניהם בלימוד והלה היה עילוי מצויין, אבל אעפ"כ לא הסכים הרב זצ"ל לקבלו לשיבה, ואף שהיה רך המזג ולא עלה על דעתו להקפיד על כבודו, אמנם ראה בזה גריעות המידות ובכגון דא אי אפשר לוותר, כי לעולם לא יהיה להתוה"ק אחיזה באדם כזה. וכן ראיתי כמה פעמים אצל הגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל שהסכים לוותר ולמחול בכמה ענינים, עד שהרבה פעמים נשתוממתי על הדבר, אבל לעולם לא הסכים לוותר ולמחול כשהגיע הדבר לידי פחיתות המידות, כי זה משפיע על כל מהות האדם ועל כל סביבתו.

והנה עכשיו אנו עומדים בערב שבת חזון כשצריכים לקונן על חורבן ביהמ"ק, וצריך כל אחד לקונן גם על חורבן עצמו, ולהקשיב לתוכחה, ולהשתדל בתיקון המעשים. אנא התבוננו נא בכל הדיבורים שדברנו עכשיו, ויכולים להתחיל בתיקון בעצם ההתנהגות של יום השישי, שהוא יום שלם מהשבוע וצריכים להתעורר מאד שלא לבטל כל זמנו, אלא לעסוק בשיעורים קבועים, ולא להפקיר כל הזמן בעד הליכה למקוה שבוה בעצם צריך שיהיה תיקון גדול שלא להאריך שם יותר מדאי, שע"י יתכן שבמקום לקדש עצמו במקוה הרי הוא מטמא עצמו ל"ע במקוה והוא טובל ושרץ בידו, אלא להקדיש הזמן לתוה"ק ביגיעה, ואז יבדל היצה"ר מעמכם ותזכו שיהיה התוה"ק אצליכם לסם חיים וטוב לכם כל הימים.

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 659-6062 (845)

באר דיע אלע וואס געפונען זיך מחוץ לעיר
און די זומער וואכען הבעל"ט

צו באקומען דעם גליון וועכנטליך שיקט א אי-מעיל צו
YIDEL425@gmail.com